

Anmeldelse: DEN UENDELIGE HAVE

Boganmeldelse:

Rasmus Ejrnæs. Den uendelige have.

Aarhus Universitetsforlag 2016. 102 s. 149,95 kr.

En god del af dette blads læsere vil kende Rasmus Ejrnæs som en dygtig, nytænkende, flittig, engageret og også ofte polemiserende botanisk økolog med store aktieposter i græslandsøkologi, funktionelle plantetyper, Biowide-projektet, udredninger om naturens tilstand, HNV-scorer og biodiversitetskortet oma. Han er dog også noget så sjældent som biolog plus filosof, og har ofte skarpe analyser om natursyn og forsøg på at fastholde mennesket som en del af naturen, og anbefaler typisk at vi redder natur og biodiversitet for vores egne oplevelser, ansvarsfølelse og holdningers skyld, og derimod hverken ”for naturens egen skyld” eller fordi biodiversitet betaler sig (økosystemtjenester).

Jeg har i et par år vidst, at Rasmus' havebog var på vej. Alligevel blev jeg blev som sædvanlig overrasket. Haverådgivning er for længst blevet parasiteret af damebladens evige jagt på 10 gode råd til det perfekte liv (genveje til at andre ser mig som en casual succes) og opsuget i coffeetable-bøgerne, der i store prangende formater skal ”liggefremme-og-vise-hvilken-trendy-livsstil-jeg-for-tiden-abonnerer-på”. Sådan et blad/bog er ”Den uendelige have” bestemt ikke. Den måler 16 x 22 x 1,2 cm og vejer indbundet kun 345 gram.

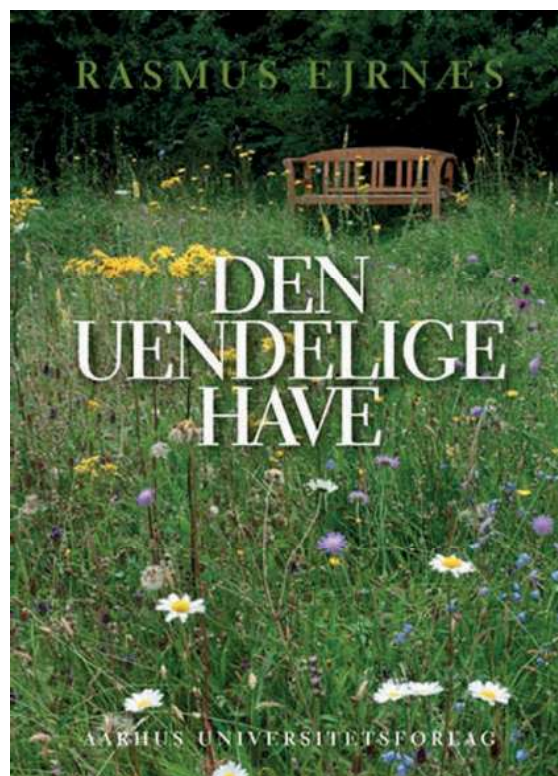
Havefolk, jeg kender, er konkrete og praktiske og forventer oplysninger om jordbund, såtemperatur, frøkøb og sortvalg, haveplaner og trouble-shooting. Denne bog handler mere om hele synet på at have have, og om at finde sine egne veje og løsninger – gerne anderledes end konventionelle målsætninger, ordensæstetik og brug af haven. Og så fortæller den – i et simpelt og billedrigt sprog – om de generelle økologiske love, der styrer forekomst, konkurrence, levevilkår og forstyrrelse af arter og levesteder, sat i relation til driften af en anderledes have.

Undervejs greb jeg mig i at være skuffet over de manglende opskrifter og anvisninger og tabeller. Det er snarere et rigt illustreret essay. Jeg talte fx 136 fotos (flotte,

af Bert Wiklund) på 102 sider, men ikke ét havde forklarende fototekst. Jeg frontede lidt på det, indtil jeg ræsonnerede, at pointen nok var at illustrere og anbefale naturhavens mangfoldighed som umiddelbar og nysgerrig oplevelse, snarere end naturhistorisk beskrivelse. Meen jeg savnede nu – i ny og næ – de gode punktnedslag i illustrative eksempler, fx et eksempel for hver hovedpointe, fx udmøntet i bokse og fyldige billedtekster til at supplere den løbende (og lette!) læsning med. Fagbogspræget er også nedtonet med den romanagtige 1-spaltede tekstombrydning, i øvrigt med ret store typer – bogen var læst på ca. 2 timer og vinder nok ved sammenhængende læsning og så genlæsning for indsynknings skyld.

Bogens seks kapitler gennemgår især betydningen af ”plads” – ikke mindst plads til uforstyrret dynamik i stedet for evigt kontrollerende restriktive indgreb. Ejrnæs er dog slet ikke lad-stå-til-fundamentalist, men foreslår at vi får et nysgerrigt og legende forhold til planer, realisering og evaluering. Som en der i årevis har kæmpet hårdt i naturhaven fx for Maj-Gøgeurt, Vinget Perikon og Bingelurt mod Pil og Iberisk Snegl, savnede jeg først opbakning og gode råd, men følte så også en befriende lettelse. Hvorfor så sammenbidt og målrettet? Interessant! Enig – hmmm?

Gennemgangen af de forskellige – især plantefordelende - kårfactorer (Kap. 3) er glimrende – lys, næringsstoffer, vand, temperatur og pH. Kapitel 4 handler om den plads og mangfoldighed som død, sygdom og forstyrrelser kan bidrage med – blotning

af jordbund, syge og døde træer osv. Igen er det mest principperne, men alligevel ikke højpandet og dogmatisk – der er fx et forslag til dem, der ikke lige har en 350 år gammel veteran-eg i forstadsvillaen: Køb evt en ukurant gammel stamme, sæt den i jorden og byg en cirkulær havebænk rundt om den – et anlæg såvel til insekter, svampe og spætter som (og det er Ejrnæs' hovedpointe) til menneskelig nydning og oplevelse i stedet for motoriserede haveredskaber og evigt kontrollerende haveslid.

Jeg glædede mig over bogens menneskelige udgangspunkt, dens pragmatiske radikalitet, smukke fotos, letlæselighed og fine formidlingsstil. Jeg savnede lidt mere fokus på de indre konflikter, der faktisk lurer i at lave mangfoldighed på lidt plads. Ejrnæs anbefaler at reducere næringsstofniveauer ved at slå og fjerne hø – men uden talangivelser på tidshorisont og virkningsgrad

under forskellige forhold. Jeg har fjernet friskt hø i tyve år på en ret fugtig jordbund, uden synlig effekt. Samtidig anbefaler han at undgå (miljøbelastende) transport af haveaffald til genbrugsstation, men deponere i kvasstakke (jeps, det har givet mig mange gærdesmutter og rødhals), blade og flis under frugttræer og en bunke til ynglende stålorme – men både mulddannelse og mineralisering herfra går da imod udpininger. Nogle råd spænder ben for hinanden.

Men når man lige accepterer at bogen er ret generel, og ikke en praktisk havehåndbog, så er det et godt bud på en

programerklæringen til et meget vigtigt dobbeltprojekt i Danmark – dels at tænke nyt i de kæmpearealer, der udgøres af have, parker, institutions- og virksomhedsarealer, vejrabatter oma, så de kan bidrage til levesteder – dels at tænke nyt om den konventionelle og tvangsprægede kontrol- og ordenstilgang til haven og de kritiske kig over hækken. Et lille hjertesuk – jeg ku godt undvære de jævnlige og lettere moraliserende paralleller – fx fra næringsstofknaphedens mangfoldighed af planter ved siden af hinanden (i fordragelighed?) i stedet for næringsstofrigdommens få konkurrencearter – over til menneskelige

forhold om mere sameksistens og mangfoldighed hos fattige. Konkurrencen i artsrige græslandssamfund med få dominanter er ligeså benhård og ond som i næringsrige brændenælde-draphave-samfund – det er bare en ond konkurrence om mange forskellige næringsstoffer og vand (usynligt i rodzonen) i græslandet, mens den er ensidig om lys i nældeerne.

Jeg ku godt tænke mig, at ”Den uendelige have – den svære 2’er” kom som en helt regulær praktisk havebog inden længe. Her er i hvert fald hele oplægget.

Jens Reddersen

Anmeldelse: NATURENS MØNSTRE. Hvorfor naturen ser ud som den gør

Boganmeldelse:

Ball, Phillip: Naturens mønstre. Hvorfor naturen ser ud som den gør. Gyldendal, 288 s., 299,95 kr.

Flora og Faunas redaktion modtager i ny og næ bøger til anmeldelse, som ligger på kanten af tidsskriftets emne ”dansk naturhistorie”. Således osse denne bog, der både er geografisk og emnemæssigt global. Dertil ser den ved første øjekast ret coffetable-agtig ud – kvadratisk format og smadrende fuld af lækre fotos.

Men jeg blev overrasket. Den tager udgangspunkt – dels i den skotske zoolog D’Arcy W Thomson 1917-klassiker ”On Growth and Form” – men især i enhver sund og nysgerrig naturhistorikers automatiske undren over naturens mangfoldige former, der dog igen og igen viser sig at gruppere sig i gentagne familier af mønstre – hårrejsende på tværs af astronomi, kemi, meteorologi, morfologi, geologi og taxonomiske grupper. Og så er der både en ældgammel religiøs-mytisk og videnskabelig fascination i form, mønster og orden: ”Mønstre er videnskabsfolks daglige brød Det står klart, at mønster, regelmæssighed og form kan opstå fra fysikkens og kemiens basale kræfter og principper, muligvis udvalgt og raffineret af den biologiske evolutions strenge krav Men hvordan formår naturens ... mosaik at organisere sig selv .. spontant? [p. 6]”

Det meste af bogen handler om mønstre i skyer, snelehuse, koraller, basaltøjler, kystlinier, vind- og strømribber, iskrystaller, radiolarier, flueøjne, floddeltaer, stæreflokke og meget, meget, meget mere. Jeg greb mig selv i at ønske, at den også havde inkluderet økologiske mønstre, fx populationsdynamik, fænologi mm – men det havde i hvert fald ikke bidraget til overskueligheden.

Det interessante er naturligvis – udover granskningen af fotos og fototekster – at nærlæse forklaringerne på mønstrene. En af mine favoritter er omtalen af den britiske matematiker Alan Turing (filmen ”The Imitation Game”) som søgte og fandt ligningerne til en matematisk model til at forklare udviklingen af plet- og stribevise strukturer i en – i starten – homogen kugle af celler, via gennemsvivende væsker af hhv. aktivator og inhibitor og feedbackprocesser. Og – ro på – der er ikke en eneste ligning, hverken Turing, Fibonacci-tal (småblomstarrangementet i en solsikke) eller Mandelbrot-mængder i fraktalgeometri. Hvad jeg i visse tilfælde egentlig syntes var synd – man ku jo ha buret (dele af) ligningerne inde i boks?

Der er bøger, man straks ved, man gerne vil ha. Og så er der dem, man egentlig ikke troede man ville ha, og – som jeg – tænkte ”Suk, endnu et farvestrålende billedværk, muliggjort af global oversættelse og lave trykpriser”. Oversættelse og overskrifter er lidt spøjse ind i mellem (solsikken har ”småblomster” (ikke ”floretter”), strukturen sommetider lidt rodet og med gentagelser, men entusiasme og fascination overskygger som regel dette, og så kan man få tilgivelse for meget.

Jeg er sikker på, at jeg nu vil kigge med større opmærksomhed, nysgerrighed og respekt på en skøjtøbers turbulente fodspor over vandfladen (p. 109), den øje- og fimrehårsbesatte kappekant hos visse havmuslinger (p. 252) og de arktiske polygonjorder (p. 139). Og à propos de sidste, så er det vel snarest et udtryk for menneskets behov for spiritualitet i livet, at ”korncirkler” (som desværre ikke behandles i bogen) får nogen til at gå den mytiske vej (ufo’er) i stedet for at gå den møjsommelige videnskabelige vej – pukle sig vej frem til en hypotese og søge at bekræfte den (dvs mislykkes med at falsificere den). Det ku man absolut blive inspireret til af denne glimrende bog.

Jens Reddersen

